

Om å leve i en uvirkelig virkelighet, og om å dø seg til den virkelige virkeligheten...

Rani Lill Anjum

Forrige gang skrev jeg om den lille hanekyllingen som en dag fikk hodet kappet av da den trodde at den skulle få mat som vanlig. Denne historien blir vanligvis brukt for å illustrere David Humes poeng om at vi ikke kan vite noe sikkert om framtida på bakgrunn av erfaring om fortida. Nå skal vi se hvordan Platon (427-347) mente at vi ikke engang kan vite noe om det vi opplever *nå*. Men da må vi gå tilbake til det den lille hanekyllingen opplevde i de siste minuttene av sitt liv.

Den lille hanekyllingen har bodd hele sitt liv i hønsehuset. Ettersom det ikke er en økologisk gård hanekyllingen bor på, får nemlig ingen av kyllingene aldri lov til å gå ut. Kyllingene vet derfor ikke noe om livet og verden utenfor hønsehuset. Huset har ingen vinduer, men bare en sterk lampe som sørger for lys og varme og optimale forhold for eggproduksjon. Lykkelig uvitende om hvordan vinden kan stryke fjærene og solen varme ryggen, trives den lille hanekyllingen med hønsehusets daglige gjøremål. Her er det godt å være i trygg forvisning om at livet skal fortsette å gå sin vante gang. Men en dag skjer det noe...

Bonden, som vanligvis kommer med maten og plukker inn eggene, griper nå tak i den lille hanekyllingen og løfter den opp etter halsen. Hanekyllingen bæres ut av hønsehuset og ut i dagslyset. Den er redd og kald og skjelver dinglende i bondens store hånd. Det skarpe lyset fra sola skjærer i øynene, og det er så vidt hanekyllingen får med seg det grønne gresset, den blå himmelen og bondens traktor, før noe skinnende blankt farer gjennom lufta og treffer med et stort KAKK.

Ifølge Platon er vårt menneskelige liv omtrent som kyllingens liv i hønsehuset. Som kyllingen er fanget i hønsehuset, er vi fanget i vår egen kropp. Vi tror at det vi oppfatter gjennom sansene er den virkelige verden og de virkelige tingene. Men egentlig er dette en skyggetilværelse av den virkelige verden og de virkelige tingene. Platon kaller de virkelige tingene *ideer*, og den virkelige verden *idéverden*. Den verden vi lever i, kaller han *sanseverden*, fordi vi oppfatter den gjennom sansene. Når vi ser en blomst, hører humla suse

og kjenner vannet sildre gjennom hendene i bekken, så er dette ufullkomne etterlikninger av blomster, humler, vann og bekker. Det vi sanser er følgelig bare en slags skygger av de fullkomne ideene.

Men hvordan kan vi få tilgang til den virkelige verden, altså idéverden? Er det mulig for oss å komme ut av hønsehuset med livet i behold? Eller er det slik at døden er vår eneste mulighet?

Ifølge Platon så tilhører sjelen vår idéverden, og der er den både før og etter det kroppslige livet på jorden. Fordelen med dette, er at sjelen har innsikt i ideene *før* den belemres med kroppen vår. På den annen side, er ulempen at sjelen har en lei tendens til å glemme denne innsikten, fordi alle de kroppslige behovene tar oppmerksomheten fra ideene.

Muligheten for å frambringe den innsikten som sjelen sitter inne med er likevel tilstede, men i en viss forstand innebærer dette at vi må bøte littegrann med livet: Ved å foreta filosofiske analyser av spørsmål som ”Hva er ideen rettferdighet?”, ”Hva er ideen om det gode?” og ”Hva er ideen kjærlighet?”, så appellerer vi til sjelens hjemlengsel til ideenes verden. Slik kan vi strebe etter å la sjelen vår få lov til å besøke idéverden i løpet av livet. Derfor kaller Platon filosofivirksomhet for ”øvelse i å dø”. Men heldigvis så dør vi ikke av det!